

Практична робота 3

Тема: SWOT-аналіз позицій України на міжнародному аграрному ринку.

Мета роботи: сформувати у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти навички стратегічного аналізу позицій України на міжнародному аграрному ринку; навчитися визначати внутрішні конкурентні переваги та слабкі сторони аграрного сектору України, оцінювати можливості й загрози зовнішнього середовища та на основі SWOT-аналізу обґрунтовувати стратегічні напрями посилення конкурентоспроможності української аграрної продукції на світових ринках.

Завдання практичної роботи

1. Розкрити сутність SWOT-аналізу та можливості його використання для оцінювання міжнародної конкурентоспроможності аграрного сектору.
2. Проаналізувати сучасне місце України у світовому виробництві та міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією.
3. Визначити основні **сильні сторони (Strengths)** аграрного сектору України.
4. Встановити основні **слабкі сторони (Weaknesses)**, що обмежують конкурентоспроможність української аграрної продукції.
5. Визначити зовнішні **можливості (Opportunities)** для розширення присутності України на міжнародних аграрних ринках.
6. Проаналізувати основні зовнішні **загрози (Threats)**.
7. Побудувати SWOT-матрицю позицій України на міжнародному аграрному ринку.
8. Провести ранжування визначених факторів за їхньою значущістю.
9. Сформувати стратегічні альтернативи типу **SO, ST, WO та WT**.
10. Обґрунтувати перспективні напрями зміцнення позицій України на міжнародному аграрному ринку.

Література:

1. [*Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.*](#)
2. [*Державну митну службу України, FAOSTAT.*](#)
3. [*UN Comtrade*](#)
4. [*European Commission — Agriculture and Rural Development*](#)

Теоретичний матеріал

SWOT-аналіз - метод стратегічного аналізу, що передбачає комплексне дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища об'єкта.

Назва SWOT утворена від англійських слів:

Елемент	Англійською	Характеристика
S	Strengths	сильні сторони
W	Weaknesses	слабкі сторони
O	Opportunities	можливості
T	Threats	загрози

Принциповою умовою правильного SWOT-аналізу є розмежування **внутрішніх і зовнішніх факторів**.

До **S і W** належать характеристики самого аграрного сектору України: природно-ресурсний потенціал, структура виробництва, технологічність, продуктивність, логістика, переробка, кадровий потенціал тощо.

До **O і T** належать фактори міжнародного середовища: світовий попит, торговельна політика інших держав, кон'юнктура світових цін, кліматичні зміни, міжнародна конкуренція, інтеграція до ринку ЄС тощо.

Хід виконання

Завдання 1. Оцінювання позицій України на міжнародному аграрному ринку.

Використовуючи актуальні статистичні дані, студент повинен проаналізувати 5–7 показників, наприклад:

- обсяги експорту аграрної та продовольчої продукції України;
- частку агропродовольчої продукції у товарному експорті;
- основні експортні товари;
- основні країни та регіони збуту;
- місце України у світовій торгівлі окремими видами продукції;
- співвідношення сировинної продукції та продукції з високою доданою вартістю;
- динаміку експорту за останні 5 років.

Результати оформити у таблиці:

Показник	2022	2023	2024	2025	Останні доступні дані	Тенденція
Аграрний експорт, млрд						

дол. США						
Частка агропродовольчої продукції в експорті, %						
Експорт зернових						
Експорт олій та жирів						
Експорт продукції з високою доданою вартістю						

Завдання: зробити висновок обсягом 5–7 речень про характер змін міжнародних позицій аграрного сектору України.

3. Формування SWOT-матриці

Завдання 2. Визначення сильних і слабких сторін

Визначити щонайменше 5 факторів кожної групи.

Приклад:

Strengths — сильні сторони	Weaknesses — слабкі сторони
Значний агроресурсний потенціал	Висока частка сировинного експорту
Родючі ґрунти	Недостатня частка продукції з високою доданою вартістю
Значні масштаби виробництва зернових та олійних культур	Логістичні обмеження
Наявність великих експортно орієнтованих аграрних підприємств	Залежність частини виробників від кон'юнктури світових цін
Досвід роботи на міжнародних ринках	Нерівномірність технологічного розвитку господарств
Потенціал органічного виробництва	Обмежені інвестиційні можливості частини підприємств

Завдання 3. Аналіз можливостей і загроз:

Opportunities — можливості	Threats — загрози
Подальша інтеграція до ринку ЄС	Воєнні ризики
Розширення географії експорту	Пошкодження виробничої та логістичної інфраструктури
Зростання попиту на продовольство	Посилення міжнародної конкуренції
Розвиток органічного сектору	Торговельні обмеження та зміна умов доступу до окремих ринків
Глибша переробка аграрної сировини	Волатильність світових аграрних цін
Розвиток AgTech і точного землеробства	Кліматичні ризики
Біоекономіка та виробництво біопродукції	Посилення екологічних і технічних вимог міжнародних ринків

Проблемне питання:

Чи слід розглядати посилення екологічних стандартів ЄС переважно як загрозу для українського аграрного експорту, чи одночасно як можливість модернізації виробництва? Аргументуйте відповідь.

4. Кількісна оцінка факторів SWOT

Кожному фактору присвоюємо:

вагу (W) — від 0 до 1;

оцінку впливу (R) — від 1 до 5.

Розраховується інтегральна оцінка:

$$I_i = W_i \times R_i$$

де:

I_i-інтегральна оцінка фактора;

W_i -вагомість фактора;

R_i - сила його впливу.

Наприклад:

Фактор	Група	Вага	Оцінка	Інтегральна оцінка
Значний агресурсний потенціал	S	0,20	5	1,00
Експортна орієнтація	S	0,15	4	0,60

Сировинна структура експорту	W	0,18	5	0,90
Розширення доступу до ринку ЄС	O	0,20	5	1,00
Воєнні та логістичні ризики	T	0,25	5	1,25

За результатами розрахунків необхідно визначити **три найвпливовіші фактори кожної групи**.

5. Побудова стратегічної SWOT-матриці

Назвати фактори, а визначити, що Україні робити за різних їх комбінацій.

Стратегія	Зміст	Приклад напрямку
SO	використання сильних сторін для реалізації можливостей	Використання виробничого потенціалу для розширення присутності на нових ринках
ST	використання сильних сторін для протидії загрозам	Диверсифікація напрямів експорту та логістичних маршрутів
WO	використання можливостей для подолання слабких сторін	Інвестиції у переробку для зменшення сировинної орієнтації експорту
WT	мінімізація слабких сторін та уникнення загроз	Зменшення логістичних і ринкових ризиків через диверсифікацію виробництва та збуту

Завдання 4

Запропонувати **по 2–3 власні стратегії SO, ST, WO і WT** для аграрного сектору України. Кожну стратегію обґрунтувати.

Ситуаційне завдання

Умова. Уявіть, що ви входите до аналітичної групи, яка готує стратегію розвитку міжнародної діяльності аграрного сектору України до 2035 року.

Необхідно обрати **три пріоритетні напрями** з наведених: глибока переробка сільськогосподарської продукції; органічне виробництво; зерновий експорт; олійні культури; овочівництво; ягідництво; біоекономіка; AgTech; насінництво; експорт готових харчових продуктів.

Для кожного обраного напрямку визначити:

цільові міжнародні ринки → конкурентну перевагу України → основний ризик → необхідні інвестиції → очікуваний результат.

Дискусійні питання

1. Чи є сировинна орієнтація аграрного експорту стратегічною слабкістю України?
2. Які конкурентні переваги України є довгостроковими, а які можуть бути втрачені?
3. Які аграрні товари мають найбільший потенціал збільшення доданої вартості?
4. Наскільки перспективним є ринок ЄС для українських агровиробників?
5. Чи необхідна Україні географічна диверсифікація аграрного експорту?
6. Як кліматичні зміни можуть змінити конкурентні позиції України?
7. Яку роль можуть відігравати цифровізація, ІІІ, точне землеробство та дистанційний моніторинг?
8. Які можливості відкриває розвиток органічного виробництва?
9. Як підвищити частку продукції з високою доданою вартістю?
10. Якою може бути роль України у глобальній продовольчій безпеці до 2035 року?

Висновок до практичної роботи:

У висновку студент повинен на основі проведеного SWOT-аналізу визначити **3–5 ключових конкурентних переваг України, 3 основні проблеми та 3 стратегічні напрями зміцнення її позицій на міжнародному аграрному ринку.** Обсяг висновку — **0,5–1 сторінка.**

Додаток

Статистично-аналітичний блок: позиції України на міжнародному аграрному ринку

Роль аграрного експорту. Аграрний сектор зберігає визначальне значення для зовнішньої торгівлі України. За підсумками **2025 року** аграрний експорт становив **22,6 млрд дол. США**, або близько **56%** загального товарного експорту України. Загальний товарний експорт країни у 2025 р. становив **40,3 млрд дол. США**. [Міністерство економіки України](#)

У I кварталі 2026 року Україна експортувала **15,5 млн т** аграрної продукції на **6,3 млрд дол. США**. Частка аграрної продукції у загальному

експорті збільшилася до **62%**. Порівняно з відповідним періодом попереднього року фізичні обсяги поставок зросли лише на 1,2%, тоді як валютна виручка — на **8,3%**. Мінекономіки пов'язує таку різницю насамперед зі збільшенням частки продукції з доданою вартістю. [Міністерство економіки України](#)

Таблиця 1

Ключові показники аграрного сектору України для SWOT-аналізу

Показник	Значення	Можлива інтерпретація у SWOT
Аграрний експорт, 2025 р.	\$22,6 млрд	S
Частка аграрної продукції у загальному експорті, 2025 р.	≈56%	S / W
Аграрний експорт, I кв. 2026 р.	\$6,3 млрд	S
Фізичний обсяг агроекспорту, I кв. 2026 р.	15,5 млн т	S
Частка агропродукції в експорті, I кв. 2026 р.	62%	S / W
Зміна валютної виручки, I кв. 2026/2025	+8,3%	S / O
Зміна фізичних обсягів	+1,2%	—
Частка ЄС в агроекспорті, 2024 р.	52,1%	S / W
Частка ЄС в агроекспорті, 2025 р.	47,5%	O
Частка ЄС, I кв. 2026 р.	49%	S
Частка MENA, I кв. 2026 р.	20%	O
Частка Туреччини, I кв. 2026 р.	12%	O
Частка топ-5 товарних груп у виручці, I кв. 2026 р.	68%	W

Примітка: позначення S/W/O є предметом дискусії; один і той самий показник залежно від аргументації може характеризувати різні сторони SWOT.

Дані: Мінекономіки України.

2. Географічна структура аграрного експорту

У 2025 році ЄС залишався найбільшим ринком для української аграрної продукції, однак його частка знизилася з **52,1% у 2024 р. до 47,5% у 2025 р.** Вартість агроекспорту до ЄС становила близько **10,7 млрд дол.**, до країн Близького Сходу — **4,4 млрд**, Африки — **2,8 млрд**, Південно-Східної Азії — **1,7 млрд дол. США**. Серед важливих окремих ринків Мінекономіки називає Єгипет, Нідерланди, Італію, Іспанію, Польщу та Туреччину. [Міністерство економіки України](#)

У I кварталі 2026 р. географічна структура мала такий вигляд:

ЄС — 49%; MENA — 20%; Туреччина — 12%; інші країни — 18%. Частка Туреччини зросла з 9 до 12%, а вартість поставок на цей ринок збільшилася на 242 млн дол. [Міністерство економіки України](#)

***Завдання:** пояснити, чи можна зменшення частки ЄС одночасно зі зростанням ролі інших регіонів трактувати як послаблення позицій України чи як позитивну географічну диверсифікацію експорту.*

3. Товарна структура експорту

Товарна структура аграрного експорту України залишається досить концентрованою. У I кварталі 2026 року **п'ять найбільших товарних категорій забезпечували 68% експортної виручки, а десять — 81%.** Серед ключових експортних позицій залишалися **кукурудза, соняшникова олія та пшениця**. [Міністерство економіки України](#).

У I кварталі 2026 р. експорт кукурудзи збільшився у фізичному вимірі на **18%**, у вартісному — на **17%**. Виручка від експорту соняшникової олії збільшилася на **20%**, тоді як її фізичний експорт — лише на 3%. Водночас експорт пшениці скоротився на **35%**, причому на європейському напрямку — на 82%; одним із чинників Мінекономіки називає високий урожай у ЄС. [Міністерство економіки України](#)